

DV *Radost iz Crikvenice*, posebno odjeljenje za djecu s povećanim potrebama u razvoju

PROGRAM: NENASILNO RJEŠAVANJE SUKOBA I SURADNJA

Posebno odjeljenje za djecu s većim utjecajnim teškoćama u razvoju (uglavnom s dijagnozom: cerebralna paraliza), otpočelo je s radom 1994. godine pri redovnom dječjem vrtiću u Crikvenici.

Desetosatni program ostvaruju defektolog i fizioterapeut u neposrednom radu, psiholog u radu s roditeljima te medicinska sestra i liječnik fizijatar.

Program polazi četvero djece u dobi od jedne godine do polaska u školu.

Grad Crikvenica je na ovaj način osigurao djeci s povećanim potrebama u razvoju odgoja naobrazbu i rehabilitaciju u minimalno ograničavajućoj okolini, uz integraciju s vršnjacima iz redovnih skupina a na način da je soba dnevnog boravka posebnog odjeljenja organizirana po "centrima aktivnosti" što je preduvjet kvalitetnog druženja i učenja kroz igru.

Djelatnici posebnog odjeljenja nastoje kontinuirano unositi novine i unapređivati neposredni rad s djecom (projekt *Jedno dijete - jedan cvijet*, projekt *Roditelj-odgajatelj, Dječji dan, Otvoreni četvrtak* ...). Od prošle godine startalo je provođenje programa *Nenasilno rješavanje sukoba i suradnja* kojeg ovom prilikom predstavljamo.

UVOD

Sukob označava situaciju u kojoj postoje suprotna zbivanja i tendencije, ponašanja, čuvstva. Uz poznavanje uzroka sukoba, za njihovo djelotvornije rješavanje značajna je spoznaja i neposredno iskustvo da konflikt sam po sebi nije destruktivan i negativan. On pomaže bolje sagledavanje problema i poticanje novih, uspješnijih rješenja. Te konflikte nazivamo konstruktivnim konfliktima a rezultiraju osjećajem samopouzdanja, radoz-

nalosti, kreativnim mišljenjem te unapređuju socijalne kontakte.

CILJ:

- ublažavanje nepoželjnih ponašanja djece s povećanim potrebama u razvoju i ostale djece
- pomoći djeci da odrastu u osobe koje ne vrše nasilje nad sobom, drugima i nad prirodom odgajajući ih za nenasilnu komunikaciju

ZADACI:

- razvijanje pozitivne slike o sebi
- razvijanje sposobnosti i vještina komunikacije i kooperacije (vještine slušanja, opažanja, govorenja)
- razvijanje i poticanje grupne povezanosti
- učenje socijalnih vještina kroz grupnu dinamiku
- osvješćivanje i prepoznavanje vlastitih i tuđih emocionalnih stanja
- povećavanje dječje osjetljivosti na tuđe emocionalne doživljaje
- uočavanje potreba drugih ljudi uživljavanjem u tuđu ulogu (igre uloga, gluma, kostimiranje ...)
- razvijanje osobne odgovornosti
- samostalno planiranje i usmjeravanje aktivnosti
- ovladavanje postupcima i tehnikama nošenja s vlastitim negativnim emocijama (ljutnja, bijes)
- osamostaljivanje djece u kreativnom rješavanju sukoba i uspostavljanju suradnje.

SADRŽAJI:

1. JA U ODNOSU NA SEBE

Upoznaj svoje tijelo

- aktivnost pred velikim ogledalom; imenovanje dijelova tijela, uočavanje značajki:

oblik, boja, veličina; opipavanje tijela i imenovanje dijelova uz zatvorene oči (detaljno!);

- Što nam se sviđa na našem tijelu? Bismo li nešto mijenjali, "popravljali?", Što i zašto?

Ovo sam ja

- uočavanje karakteristika lica uz malo ogledalo

- grimase, raspoloženja i sl.

Autoportret

- dijete crta svoj autoportret uz naknadni komentar

Spajanje papirnatih dijelova tijela

- Koristimo puzzle, dječji crtež ...

Nadopunjavanje crteža - Koji dijelovi nedostaju?

Moje tijelo - Dijete legne na veliki format papira te ga opcrta u prirodnoj veličini; konture tijela sa svim specifičnostima.

Moja visina i težina - Djecu izmjerimo i označimo visinu određenim simbolima u dijelu sobe. Može se raditi na početku i na kraju pedagoške godine. Slično izmjerimo i težinu na način da dijete stavimo u odnos spram drugog djeteta.

Otisak prsta, dlana, stopala bojom i u glini Brojalica "Prsti" -

"Prste ima ruka svaka, kad ih stisnem, to je šaka.

Igraju se ruke dvije, tko će bolje, tko će prije."

Kako sam dobio svoje ime? - Svako dijete traži od roditelja da mu napiše na papir kako je dobio svoje ime, po kome, što to ime znači... Kasnije, svako dijete u krugu komentira svoje ime.

Bila jednom jedna ruka ...- govorna igra uz pokret (vidi u privitku, br.1)

Govor tijela - Što sve moguće moje tijelo? Dijete pantomimom pokazuje: meni se spava ... boli me zub ... veseo sam. ...

Igre lutkama muškog i ženskog spola- imenovanje, uočavanje specifičnosti spola

"JA" knjiga - Ako je moguće, izraditi "knjigu" za svako dijete. U njoj se nalazi slika djeteta, njegovih roditelja, braće i sestara, djetetovi crteži istih, vlastiti opis (autodeskripcija), najdraža igračka, jelo, odjeća, najbolji prijatelj, najdraža priča, film, pjesma; Moja simpatija; Što me ljuti a što veseli; Moj najstrašniji san; Kad odrastem volio bih biti ... Da imam čarobni štapić, ja bih ... Da sam nevidljiv

jedan cijeli dan ja bih ... i na kraju "Iz dječjih usta" i "Šaljive definicije" npr. Što su to reži-je, penzija, tajkun...

Tko sam ja? - Ja volim... Sretan sam kad... Najbolji sam u... Naljutim se kad... Dijete priča o sebi, opisuje svoje osobine. U početku ga treba pustiti i pratiti što je dijete izabralo kao svoje važne osobine (vidimo kako dijete sebe percipira), a kasnije ga možemo i poticati.

Što prije nisam mogao a sada mogu? - Odgajatelj bilježi sva djetetova zapažanja (npr. prije nisam mogao sam jesti ... nisam znao crtati kuću ... nisam znao pospremiti igračke ...)

Da mogu biti cvijet, bio bih...zato što...

Da mogu biti životinja, bio bih...zato što... - Poticati dijete da što opširnije obrazloži svoj izbor. Uz pomoć pročitanih priča ili drugih poznatih sadržaja, pokušati proniknuti u smisao dječjeg izbora, naročito ako nam taj izbor ukazuje na neki problem djeteta (npr. možda Luka želi postati strašan vuk zato da se obrani od Ivana koji ga tuče u vrtiću.) Također možemo otkriti neke osobine djeteta koje do sada nismo zamijetili. Npr. možda se Ivan želi pretvoriti u malu ljubičicu tako da ga druga djeca mogu mirisati i voljeti.)

Dnevna potvrda - Svakodnevno, pred spavanje, kad su djeca već u krevetu, ukratko rezimiramo dan na način da dijete mora reći u čemu je danas bilo dobro i što je još važnije, prema kome je bio dobar i pažljiv. Na ovaj način djeca počinju usvajati model ponašanja koji je afirmativan i prema sebi i prema drugima. Dnevni odmor u vrtiću na ovaj način postaje ugodnija i opuštajuća aktivnost.

2. JA U ODNOSU NA DRUGE

Ja sam ti-ti si ja - Djeca zamijene dijelove odjeće te na taj način pokušavaju "preuzeti identitet" drugog djeteta. Zamjena se može izvršiti po izboru djece, brojalicom, dječaci i djevojčice, djeca koja su često u konfliktu ...

Grupiranje djece- Djeca se grupiraju po visini, spolu, boji kose, odjeći, godinama ... Na ovaj način dijete bolje uočava svoje osobine, osvještava ih i stavlja u odnos spram drugih prijatelja. Dijete koje je možda sebe percipi-

ralo kao manje vrijedno i drugačije od druge djece na ovaj će način možda uvidjeti da je slično drugoj djeci tj. jednako vrijedno.

Čvor - Djeca sjede u krugu zatvorenih očiju i pruženih ruku. Lagano se pomiču prema centru kruga i pokušavaju uhvatiti tuđe dvije ruke i tada otvaraju oči. Početni strah od neizvjesnost prerasta u veselje, smijeh i međusobno prožimanje. Prevladava osjećaj zajedništva.

Volim te - Djeca sjede u krugu. Prvi započinje govoreći o prijatelju do sebe: "Volim npr. Saru jer mi uvijek pomogne oko obuvanja". Dalje nastavlja Sara o prijateljici do sebe. Djeca vole slušati o sebi pozitivno no što je još važnije, uči ih se pozitivno razmišljati o drugim osobama. Na taj način u drugi plan stavljamo manje pozitivne osobine djece koje se najčešće brže uočavaju, naročito među djecom.

Da si ti...? - Djeca u krugu dobacuju loptu jedan drugom ali prethodno postavljaju pitanja. Npr. "Da si ti Luka, kako bi se smijao?", "Da si ti Sandra, kako bi plakala?" To

je prilika da se djeca međusobno bolje upoznaju, uživaju u tuđa emocionalna stanja, ali i da dijete vidi sebe kroz prizmu drugog djeteta.

Također skrećemo pažnju djece na bolje međusobno upoznavanje i povezivanje.

Lijepo ime - Djeca sjede u krugu. Dijete kaže svoje ime, što voli i što ne voli.

Nakon što to poslušaju, druga djeca mogu zapjevati. "Lijepo ime npr. Ivana, kako lijepo ime, ponosi se njime." Ovo je još jedna aktivnost gdje se dijete uči sagledavati svoje osobine uz pozitivan povrat od druge djece.

Nezadovoljna bubamara - obrada priče; (vidi u pravitku, br.2)

Razgovor na temu: Jesam li zadovoljan sobom? Bih li nešto mijenjao ili se čak pretvorio u nekog drugog...

Vlak prijateljstva - Odgajatelj napravi veliki vlak od kolaž papira s mnogo vagona. Djeca na manjem formatu crtaju sebe a zatim te slike lijepimo na vagone. Na ovaj način djeca zajedno putuju kroz cijelu pedagošku godinu.

Aplikacija se stavlja na vidljivo mjesto.

Zajednički crtež - Djeca zajedno slikaju na velikom formatu papira. Dobro bi bilo da što manje govore te da se pokušaju neverbalno dogovoriti oko tema, rasporeda motiva ... Nakon kraćeg vremena tražimo od djece koja stoje u krugu oko stola da se pomaknu za jedno mjesto. Tako svako dijete ima priliku nastaviti tuđi crtež, pustiti glazbenu podlogu. (Zanimljivo je pratiti reakcije djece kad im netko drugi mijenja njihov zamišljeni crtež, uživljanje djeteta u tuđi sadržaj...)

Modeliranje - Jedno dijete "modelira" drugo po svojoj želji. Stavlja ga u pozu u koju želi, a dijete treba poslušno prihvaćati vođenje. Pratimo želje djeteta koji modelira (je li agresivno, nježno ...) te kapacitete drugog djeteta da pasivno, poslušno izvodi što mu se nalaže.

3. SVE JE RAZLIČITO

Zrcalo- Djeca se podijele u parove, a zatim se gledaju kao da se gledaju u ogledalu. Dijete koje glumi ogledalo, mora imitirati drugo dijete (grimase i sl.)

Elmer - obrada priče o slonu Elmeru; u

DJECA SVIĐETA

izdanju EPTA- najljepše slikovnice svijeta, autor: David McKee. Istaknuti ljepotu različitosti, poticati osobnost svakog djeteta...

Ružni pačić - dijafilm; razgovor o tudim osjećajima - uživanje u tuđem emocionalna stanja; lijepo je igrati se sa svom djecom, biti svima dobar prijatelj i onda kad je netko drukčiji od nas.

Sve je različito - Djeci se ponude slikovnice sa životinjama da ih razgledavaju. Dijete zatim odabire jednu životinju, pokušava se zatvorenih očiju dobro prisjetiti kako ta životinja izgleda, kako se glasa ... a zatim pred drugom djecom imitira odabranu životinju. Za nagradu od druge djece dobiva pljesak. Slijedi razgovor: Zašto si odabrao baš tu životinju? Koje ti se njene osobine sviđaju? Koje još životinje poznajete? Je li dobro što ima tako puno vrsta životinja? Kako bi bilo da su sve životinje iste? A kako bi bilo da su svi ljudi isti? Je li dobro što smo svi različiti?

Čiji je to glas? - igra pogađanja; djeca zatvorenih očiju pokušavaju prepoznati glas drugog djeteta.

Pogodi tko je to? - djeca zatvorenih očiju opipavaju drugo dijete i pokušavaju pogoditi tko je to; druga djeca im mogu pomagati opisanjem djeteta.

Svatko može biti opasan - razgovor o opasnim životinjama, pojavama, predmetima; djeca iznose svoja iskustva; Opasni ljudi - kako je opasan tata, mama, brat, teta u vrtiću, prijatelj u vrtiću, dijete ... To može poslužiti kao poticaj za razgovor o tome što plaši dijete u kontaktu s navedenim osobama, kako nas dijete doživljava u pojedinim situacijama ...

Baš sam strašan - djeca zatvorenih očiju zamišljaju neku opasnu osobu i sami naprave "opasno lice". Nakon toga se pogledaju u ogledalo i verbaliziraju ono što vide i oni i druga djeca gledajući ih.

Snjeguljica i sedam patuljaka - obrada priče; slikama, gestom, mimikom naglašavati

osobine patuljaka: Ljutko, Pospanko, Učo, Kijavko, Klimko,

Smješko i Stidljivko. Obrada pojma "sličnost" - sličnost ne znači istovjetnost.

Sedam patuljaka su istovremeno slični ali i vrlo različiti po svojim karakternim osobinama. Postoje vanjske osobine (lako uočljive) ali i osobine koje svaka osoba nosi "u sebi", a koje trebamo upoznati ako želimo biti s nekim dobri prijatelji. Uputiti djecu u vrijednost tih "skrivenih" osobina. - druga tema za obradu: Postoji li razlog zašto je netko opasan ili zao? Jeli dobro biti opasan za sebe? (možeš pasti, ozlijediti se, zadobiti bol ako radiš neke opasne stvari).

Je li dobro biti opasan za druge? (druga djeca neće htjeti biti naši prijatelji ako ih strašimo, nanosimo bol ... izbjegavat će nas. Mogu čak tražiti osvetu od starije djece, tražiti da nas oni udare i sl.) Svatko ima mnogo lijepih osobina i njih trebamo ispoljavati te ih pokazati našim prijateljima. Neka djeca neće odmah pokazati da vide te naše "bolje" osobine, ali trebamo biti uporni. Tako ujedno i naše prijatelje učimo lijepom ponašanju pa će i oni vremenom izabrati takvo "pozitivno" ponašanje.

Potrebno je spomenuti i slijedeće: s nekim prijateljima smo rađe u društvu, ali se trebamo potruditi da sa svima razgovaramo i da se uspijemo dogovoriti.

Nadimak - dijete odabire jednu svoju najvažniju osobinu i po njoj si daje nadimak. Igra se može produžiti na način da djeca daju imena i drugoj djeci.

Kad puževi putuju - Svako ima svoje vrijednosti!

Dva mjeseca - Budi ono što jesi!

Tvrdo glava braća Jajoglava - Neću! Ne volim! ... Svatko ima svoje specifičnosti.

obrada audio priča Djeca svijeta izrada slikovnice, bojanke ili postera na navedenu temu; uočavanje sličnosti i razlika (boja kože, način odijevanja, frizure...)

ŠTO NE MOGU?

LUKA: Bojim se da me pogazi auto.
SANDRO: Ne mogu nositi teške papire.
IVANA: Nemam pojma ... Ne mogu rotati na dvije role.
MATEO: Ne mogu nacrtati tulipan.
TAMARA: Ne mogu nacrtati cvijet.
MARCELA: Bojim se da neću znati pisati pisama slova.

4. NENASILNO RJEŠAVANJE SUKOBA

Oprezno s ljutnjom! - razgovor na temu: Što je to što nas ljuti? Kako se tada osjećamo? Kako ljutnja uđe u nas, a kako izađe?

Čovječe, ne ljuti se! - društvena igra; uvažavanje suigrača; situacija uvježbavanja prihvaćanja poraza.

Izrazimo emocije! - Djeca crtaju razne emocije, povezujući emociju s određenom bojom. Npr. kakve je boje sreća, a kako izgleda tuga? Izražavanje emocija igranjem uloga, pantomimom...

Album emocija - Napraviti bilježnicu u kojoj će se na svakoj stranici nalaziti jedna emocija. Djeca oslikavaju istu. Na suprotnoj stranici bilježnice pisati izjave djece o toj emociji (npr. do crteža emocije bijesa pišu se izjave na temu: Što je to bijes?)

Kako se danas osjećam? - razgovor o raspoloženju djece i odgajatelja.

Mogu se koristiti izradene kartice raznih raspoloženja, didaktička igra Što ti kaže moje lice? (Nathan), knjiga Budimo prijatelji -33 pedagoške radionice,

Bognar, Uzelac, Bagić; str.161, (karikature raspoloženja)

Ljutilište - Djeci treba objasniti da je u redu ponekad biti ljut. Ako je potrebno, u jednom dijelu sobe možemo improvizirati prostor u kojem ljutito dijete može iskazati svoj bijes npr. lupajući novinom o stol. Djecu koja su sklona ispadima bijesa potrebno je trenirati da prepoznaju nado-

lazeći bijes kada se mogu koristiti tzv. "crvenim kartončićem" kao signalom za drugu djecu, da ih neko vrijeme ostave da se smire. Bilo bi dobro da dijete pokuša izverbalizirati svoja unutrašnja previranja kad osjeti da ljutnja "stiže". Vremenom će je možda moći vratiti tamo otkuda je došla!

Priče o dobru, priče o zlu - autorica D. Težak; Priručnik za razvijanje moralnog

prosudivanja u djece; dio: Priče o vladanju sobom

Bajke koje pomažu djeci - prva knjiga, autor: G. Ortner

Tomislav i crni gavran - nasilno dijete
Medo i Bucka, mali medvjedići - ako se djeca svadaju

Konflikt - prepričavanje i uživanje igranjem uloga u svakodnevne konfliktne situacije u vrtićkoj grupi (otimanje igračaka, naguravanje, tjeranje iz igre ...); pokušati pronaći rješenje.

Tako je to kod mene! - Svako dijete nudi svoje viđenje konfliktne situacije i nudi svoje rješenje.

Kaseta svadalice - snimanje i preslušavanje dječjih konfliktata. Tražimo prvenstveno od sudionika konfliktne situacije da komentiraju ono što čuju, a zatim i od druge djece.

Crtež sukoba - Djeca nacrtaju sukob, a kasnije i njegovo rješenje. Dobro ih je potaknuti da nacrtaju emocije koje prevladavaju u konfliktu i one koje su prisutne kad se dode do rješenja.

Oluja mozga - Sva djeca sudjeluju u nudi mogućih rješenja sukoba. Sve se ideje uvažavaju i bilježe na velikom papiru.

Zamrzavanje - Odgajatelj prati dječju igru. Kad nasluti da bi uskoro igra mogla prerasti u konflikt, zaustavlja igru.

Djeca koja su neposredni sudionici moraju ostati na svojim mjestima, a ostala djeca koja do sada nisu sudjelovala, postaju aktivni promatrači. Situacija se analizira i pokušava naći najbolje rješenje kojim će svi biti zadovoljni. Krivac - obrada priče; "Priče za najmlađe", Peteh-Duš

5. RAZGOVOR PRIHVAĆANJA

Pametna papiga - igra aktivnog slušanja; svi sjede u krugu a jedno dijete koje ima lopaticu u ruci kaže ukratko svoja razmišljanja o npr. prijateljstvu.

DA MOGU BITI ŽIVOTINJA BIO BIH...

LUKA: Koka, jer volim jaja.

MARCELA: Zec, jer je lijep a i ja bih htjela biti lijepa.

IVI: Pas, jer pas ne grize. Igrao bih se.

TAMARA: Zmija, jer ona leži a hoda.

SANDRO: Vjeverica, jer može ugristi zmiju i vuka.

KARLO: Mi bi htjeli da se pretvori u pticu pa da leti.

MATEO: Žaba, jer skače u more.

Zatim baci lopticu drugom djetetu koje treba ponoviti sve što je "bacač" rekao. Druga se djeca, ako je potrebno, mogu uključiti kao pomagači. Lopka ide dalje!

Gluhi telefon - Djeca sjede u krugu. Jedno dijete šapne djetetu pored sebe kraću rečenicu koju ovaj mora dalje šapnuti drugom djetetu. "Šapat" ide u krug, a na kraju posljednje dijete u krugu glasno izgovara rečenicu uz komentar prvog djeteta. Djeca trebaju biti koncentrirana za vrijeme cijele igre pa se i krug povećava ili smanjuje, ovisno o djeci koja sudjeluju u igri (s obzirom na dob, sposobnost koncentracije...)

Vruće-hladno - Jedno dijete iziđe iz sobe dok preostali dio grupe skriva odabrani predmet. Dijete zatim ulazi u sobu i slušajući upute djece pokušava pronaći skriveni predmet. Nadalje, može se povesti razgovor na temu: Zašto se ponekad pretvaramo da ne čujemo npr. mamu, tetu ... Ponekad nam djeca pošalju poruku o našoj prezahtjvnosti u nekim situacijama! Djeca su najbolji supervizori našeg rada. Samo ih treba pažljivo slušati!

6. ZAJEDNO JE LAKŠE

Jutarnji razgovor - Tijekom jutarnjeg okupljanja i pozdravljanja, svako dijete pozdravlja dijete do sebe oslovljavajući ga imenom. Nakon toga, dijete kaže nešto lijepo svom prijatelju. Tražiti od djece da uspostave kontakt očima. U početku će djeca govoriti uglavnom komplimente vezane uz odjeću ali postepeno, uz poticanje, djeca će početi govoriti o ponašanju, dakle o postupcima svojih prijatelja. Mi smo djeca vesela- usvajanje stihova uz pokret; (vidi u privitku, br.3). Jedno dijete izvodi radnju koju zatim zajedno izvode sva djeca.

Pješčana oluja - Potrebno je napraviti veliki krug (djeca sjede). Jedno dijete počinje izvoditi jedan jednostavan pokret npr. pucketanje prstima, udaranje dlanom u dlan ... Pokret polako "putuje" od djeteta do djeteta. Svako dijete treba čekati na svoj red. Kad pokret stigne ponovo do prvog djeteta, cijela grupa ga izvodi zajedno (što glasnije!)

Spojene noge - takmičarska igra; Odaberemo dvoje djece. Jednom djetetu

zavežemo lijevu, a drugom desnu nogu. Djeca moraju uskladiti korak da bi stigla do cilja. Može se komentirati početak kretanja koji je najčešće neusklađen, a djeca ostaju na mjestu ili padaju. Kad se djeca dogovore kako da krenu, sve izgleda mnogo bolje. Kao i u igri!

Druga verzija: djeca su okrenuta jedno drugom leđima, a pri tome su spojena rukama. Pokušavaju hodati. U početku djecu treba pustiti bez uputa i pratiti ponašanje; koja djeca dopuštaju vođenje, koja vode, a koja su vođena ...

Zatim ih potaknemo da se dogovore te im predložimo da malo vodi jedno, a malo drugo dijete.

Točkice - Pronadi kome pripadaš!, Dok djeca zatvorenih očiju sjede, teta im na ruku zalijepi obojenu točkicu. Djeca zatim traže svoj par. Dobro je ako se igra provodi u većoj grupi djece.

Kutija prijateljstva - Na vidljivom dijelu sobe staviti lijepo ukrašenu kutiju (neka je izrade djeca!), u koju će odgajatelj staviti slatkiš svaki put kad jedno dijete pomogne drugom djetetu bez intervencije odraslih. Krajem tjedna neka se grupa zajedno počasti, po količini slatkiša uvidi kakvi su bili prijatelji te da uvide kako "slatko" može biti prijateljstvo.

Lanac postignuća - Kad neko dijete iz grupe postigne neki uspjeh ili savlada neku vještinu, tada to velikim slovima ispišemo na kolaž-traci koju spajamo u kariku i tako postepeno pravimo lanac. Lanac se nalazi na vidljivom mjestu na zidu tako da djeca mogu pratiti "njegov i svoj rast".

Rat - Rat je i svi moraju u sklonište. Postoje samo dva skloništa, označena sa dvije boje. No, nemaju sva djeca potrebne oznake za ulazak u sklonište što djeca otkrivaju tek u toku igre. Jedno od pravila je da djeca ne govore. Dakle, potrebno je da djeca spase sebe ali i svoje "neoznačene prijatelje". Nakon igre može se povesti razgovor o osjećaju isključenosti (to je onaj osjećaj kad nas prijatelj ne žele u zajedničkoj igri ili pak kad mi nekog tjeramo iz našeg društva) i osjećaju prihvaćenosti.

Kad se male ruke slože - pjesma iz filma

Tajna - interakcijska igra; Nakon što djeca utvrde da su svi u grupi dobri prijatelji (a to znači, između ostalog, da nitko nije isključen), svako dijete otkriva jednu svoju tajnu. Svi se dogovaraju o tome da nitko ne smije o tome govoriti izvan grupe.

Prijenos smijeha - Djeca legnu na tepih tako da svako dijete stavi djetetu s lijeve strane glavu na trbuh. Polako se zatvara krug, a zatim jedno dijete šapne djetetu do sebe nešto smiješno. "Skakutanje" proizvedeno smijanjem prenosi se s jednog djeteta na drugo. Na kraju se svi smijemo.

Ime s pokretom - Svako dijete kaže svoje ime, predstavi ga nekim pokretom ostaloj djeci. Pokret ponavlja sva djeca.

Igra povjerenja - Jedno dijete vodi drugo dijete koji ima pri tom zatvorene oči. Zatim se uloge mijenjaju.

Dva magarca i sijeno - strip priča; vidi u pravitku br.5, Dogovorom do cilja!

Pričajmo zajedno! - Djeca su u krugu. Odgajatelj započinje s pričom: Bio je lijep i sunčan dan ... zatim baci lopticu jednom djetetu koji nastavlja priču novom, svojom rečenicom. Tako priča ide u krug.

BITNA OBILJEŽJA PROGRAMA

Program se provodi kroz iskustveno i cjelovito učenje, što znači da se sadržaji provode putem igre, akcije i simulacije. Cjelovito učenje podrazumijeva uključenost svih psihofizičkih funkcija djeteta: tjelesno izražavanje (pokret), osjetilnost (dodir, sluh, vid...), emocije, sjećanje, volju, imaginaciju, spoznaju (intelekt i intuiciju).

SUBJEKTI PROGRAMA I ORGANIZACIJA RADA

Program se provodi u skupini djece s povećanim potrebama u razvoju (cerebralna paraliza) u koju se integrira skupina djece (njih osam) iz redovne, mješovite skupine. Dakle, riječ je o tzv. "obrnutoj integraciji" djece u dobi od tri godine do polaska u školu. Grupa se sastaje u principu jednom tjedno, najčešće na traženje djece ili i češće, ako za to ima potrebe.

Djeca i odgajatelj sjedaju u tzv. Krug, primaju se za ruke i pozdravljaju zajedno, uglavnom. Potom se pojedinačno pozdravljamo na način da svako dijete pruža ruku djetetu koje sjedi do njega, gleda ga u oči i oslovljava po imenu, a pri tome mu šalje jednu pozitivnu poruku. (npr. Ivana, hvala ti što si mi danas pomogla slagati puzzle. Marko, ti si dobar jer si jučer podijelio svoje bombone.) Na ovaj način započinje svako naše okupljanje.

Predviđeno je također i uključivanje roditelja u provedbu programa na način da ih se putem oglasnih ploča i panoa obavještava o tijeku provedbe programa uz mogućnost i njihova aktivnog uključivanja u naš "Krug". Program se provodi kroz cijelu godinu.

NOSITELJI PROGRAMA

Program provodi defektolog-odgajatelj, neposredni djelatnik Posebnog odjeljenja uz maksimalnu koordinaciju ostalih djelatnika (fizioterapeut, susjedni odgajatelj...) i roditelja.

ZAHITJEVI SREDINE

Program se provodi u sobi dnevnog boravka koja je putem Centara aktivnosti usmjerena na dijete, a po potrebi i u ostalim prostorijama vrtića (unutrašnjim i vanjskim) u kojima borave djeca.

Mogućnost svakodnevne interakcije s djecom iz mješovite, redovne skupine, kroz spontane i vođene aktivnosti, jedan je od preduvjeta provođenja ovog programa. Soba dnevnog boravka Posebnog odjeljenja postaje tako poligon različitih socijalnih situacija koje omogućavaju rast i učenje. U radu se koristi likovni materijali, scenski izraz (ginjol i ostale lutke, kostimi...), slikovnice audio i video kasete, dijafilmovi, ogledalo, fotoaparati...

Nada Slavica, prof. defektologije